

1 Belijden en belijdenis doen

Calvijn pleit voor 'een onderwijzing, waardoor de kinderen of de aankomende jongelieden rekenschap zouden afleggen van hun geloof...' 'Er moet een formulier geschreven worden, dat nagenoeg alle hoofdstukken van onze religie tot hoofdinhoud heeft en waarmee de ganse kerk der gelovigen instemt...' En dan zou '...een kind van tien jaar zich aan de gemeente moeten aanbieden om belijdenis des geloofs af te leggen.' Zo'n kind zou '...ondervraagd moeten worden over ieder hoofdstuk en op alle vragen moeten antwoorden; en indien het iets niet goed wist of minder goed begreep, zou het nader onderwezen moeten worden.' En zo moet dat kind dan 'het enige, ware en zuivere geloof onder getuige en ten aanschouwen der kerk, belijden.'

BIJBELSTUDIE

Mattheüs 16:13-20

Wat zeggen deze verzen je over het doen van belijdenis?

INFORMATIE

Belijdeniscatechisatie

Belijdenis doen, wat houdt dat in? Is dat ook iets voor jou? Ongewijfeld heb je over deze vraag al een poosje nagedacht. Want je hebt je aangemeld voor de belijdeniscatechisatie. Daarin word je voorbereid op het doen van belijdenis. Het aanmelden is daarom een belangrijke beslissing.

Motieven

Waarom doe je eigenlijk belijdenis? Laten we eens een paar mogelijke antwoorden noemen:

- Je hebt de volwassen leeftijd bereikt. Je kunt niet altijd op de gewone catechese blijven. Het wordt tijd deze periode af te sluiten en daarvoor is het doen van belijdenis de juiste weg.
- Je vriend / vriendin heeft al belijdenis gedaan. Dat stimuleert jou om deze stap ook te zetten.
- Misschien ben je getrouwd en wil je – als er kinderen komen – bewust het jawoord bij hun doop uitspreken. Waarschijnlijk ben je daarop ook aangesproken bij het huwelijksgebesprek.
- Je wilt aan de mensen graag duidelijk maken dat je met de HEERE wilt leven. Daarvan wil je openlijk getuigen voor de gemeente.

- Je bent gedoopt en je wilt nu het jawoord, dat je ouders destijds hebben gegeven, overnemen en zo voor jouw rekening nemen.
- Je wilt graag helpen meebouwen aan het rijk van God door je in te zetten voor de kerk. Daarbij hoort het volwaardig lidmaatschap. Dus doe je belijdenis.
- Je bent het eens met de leer die in jouw kerk geleerd wordt; je bent overtuigd van het bijbelse gehalte ervan, en nu wil je daarvoor ook publiekelijk uitkomen.

Waarschijnlijk herken je je wel in één of meerdere van deze antwoorden. Wellicht staat jouw persoonlijke motivatie er niet bij. Noem die dan gerust in je belijdenisgroep en praat er met elkaar over.

Het kan ook zijn dat je nog vol vragen zit. Kan ik eigenlijk wel belijdenis doen? Geloof ik echt in de Heere God? Heb ik een persoonlijke band met de Heere Jezus door de Heilige Geest? Mag ik weten dat Hij mijn Zaligmaker is? Het is goed om met deze vragen bezig te zijn, want belijdenis afleggen is niet iets van je verstand alleen, maar ook van je hart.

Over deze vragen moeten we nog doorspreken. Eerst gaan we echter op verkenningstocht. Wat is belijden eigenlijk? Wat lezen we daarvan in de Bijbel? Hoe komen we aan onze vorm van belijdenis doen?

Belijden: God erkennen, prijzen en je aan Hem toewijden

In de Bijbel lezen we heel veel over belijden. De Griekse woorden die hiervoor in de grondtekst gebruikt worden, betekenen: hetzelfde zeggen, instemmen met, akkoord gaan, openlijk erkennen, maar ook: loven en prijzen.

In het Oude Testament gaat het vaak over belijden van onze zonden: eerlijk tegen de HEERE God uitspreken waarin je tegen Hem gezondigd hebt. Je erkent daarin Zijn heiligheid en je eigen zondigheid. Dit deed David in Psalm 32:5: 'Mijn zonde maakte ik U bekend, en mijn ongerechtigheid bedekte ik niet. Ik zei: Ik zal belijdenis van mijn overtredingen doen voor de HEERE; en Gij vergaf de ongerechtigheid mijner zonde.' Ook in het Nieuwe Testament komen we dat tegen. Bijvoorbeeld in Mattheüs 3:6 waar van Johannes de Doper gezegd wordt: 'En zij werden van hem gedoopt in de Jordaan, belijdende hun zonden.'

Wie Gods naam belijdt (1 Koningen 8:33-34), spreekt echter ook uit dat de Heere goedertieren en genadig is. Daarom wil Hij de zonde ook vergeven. Zodoende krijgt de belijdenis in de Bijbel vaak het karakter van lofprijzing. De gelovige is dankbaar en looft de HEERE voor Zijn genade. Tegelijkertijd spreekt hij zijn afhankelijkheid aan God uit. Hij wil de HEERE voortaan met zijn hele hart dienen en gehoorzamen. Daarvan legt hij nu openlijk getuigenis af.

Jezus belijden voor de mensen

In het Nieuwe Testament richt het belijden zich vooral op de Heere Jezus. Wie Hem belijdt, erkent Hem als Messias, als de door God

gezalfde Verlosser en Zoon van God. Je belijdt je zonden en zoekt bij Hem vergeving. Je vertrouwt je ook helemaal aan Hem toe. Dit belijden is vrucht van de Heilige Geest. Hij opent de ogen voor wie Jezus is. Toen Petrus beleed dat Jezus de Messias was, sprak de Heiland: 'Zalig zijt gij, Simon, Bar-Jona! want vlees en bloed heeft u dat niet geopenbaard, maar Mijn Vader, Die in de hemelen is'. Jezus voegt eraan toe: '... gij zijt Petrus, en op deze petra zal Ik Mijn gemeente bouwen, en de poorten der hel zullen dezelve niet overweldigen' (Mattheüs 16:17-18). Petrus' belijdenis van Jezus als Zaligmaker is de grond van het bestaan van de kerk. God zal Zijn kerk beschermen en instandhouden.

Belijden en lijden

Het belijden van Jezus kan lijden met zich meebrengen. Wie uitsprak 'Jezus is Heer(e)!' (1 Korinthe 12:3), verwierp daarmee de aanspraak van de keizer op goddelijke verering. Tijdens de christenvervolgingen moesten velen deze belijdenis met het martelaarschap bekopen.

Toch ben je niet slecht af als je openlijk voor de Heere Jezus uitkomt. Want Hijzelf heeft een heerlijke belofte gegeven: 'Een iegelijk dan, die Mij belijden zal voor de mensen, die zal Ik ook belijden voor Mijn Vader, Die in de hemelen is.' Anderzijds geldt ook: 'Maar zo wie Mij verloochend zal hebben voor de mensen, die zal Ik ook verloochenen voor Mijn Vader, Die in de hemelen is' (Mattheüs 10:32-33).

Belijden: buiten en binnen de kerk

Wij worden allen geroepen om Gods Naam te eren in het dagelijks leven. Er wordt soms naar jouw overtuiging gevraagd. 'Waarom bid jij eigenlijk voor je eten? Waarom ga jij op zondag naar de kerk in plaats van naar het voetbalstadion?' Laat dan openlijk uitkomen dat je de Heere wilt dienen!

We worden ook geroepen om één keer in ons leven in de kerk voor Hem uit te komen. Voor heel de gemeente. Je beaamt wat de Bijbel zegt en je spreekt dan uit dat je voortaan niet meer zonder God kunt en wilt leven.

Volwassenheid

Belijdenis doen is kerkelijk volwassen worden. Wanneer je achttien bent, heb je voor de wet andere rechten dan toen je jonger was. Je krijgt stemrecht enzovoort. Wie belijdenis doet, wordt kerkelijk volwassen. Je krijgt nu ook allerlei rechten. Zoals het recht om aan het avondmaal te gaan en om mee te stemmen bij kerkelijke verkiezingen. Je krijgt echter ook de opdracht je helemaal in te zetten voor de opbouw van het Lichaam van Christus.

Onderwijs

Bij belijdenis hoort onderwijs. De geschiedenis van Filippus en de kamerling (Handelingen 8:26-40) maakt dat duidelijk. Nadat Filippus

aan de Moorman het evangelie had uitgelegd, vraagt deze om gedoopt te worden. Filippus antwoordt: 'Indien gij van ganser harte gelooft, zo is het geoorloofd.' Waarop de Moorman zegt: 'Ik geloof, dat Jezus Christus de Zoon van God is' (vers 36-37). Nu staat hem niets meer in de weg en wordt de kamerling gedoopt.

Een stukje geschiedenis

Wie in de vroege Kerk als heiden gedoopt wilde worden, moest heel wat leren. Op het programma stond: de hoofdmomenten van de bijbelse geschiedenis, de apostolische geloofsbelijdenis en de belangrijkste punten van de kerkleer. In de tijd vóór Pasen werden de doopkandidaten daarom een aantal weken lang elke dag onderwezen.

In de Roomse Kerk heeft men later het 'vormsel' ingevoerd. Wie ongeveer tien jaar is, mag voor het eerst aan de communie (= de roomse avondmaalsviering) deelnemen. Daarbij is kennis minder belangrijk dan allerlei rituelen. Zo'n ritueel is bijvoorbeeld de zalving met heilige olie, waardoor jongeren kracht ontvangen om te strijden tegen de zonde. Daarom spreekt men ook wel van confirmatie. Je wordt er ferm (sterk) van! Het vormsel ging gepaard met handoplegging.

De Reformatie legde daarentegen veel nadruk op onderwijs. 'Niet besmeren, maar beleren', luidde een bekend gezegde. Niet de uitwendige tekenen zijn het belangrijkste, maar de leer die je te horen krijgt!

Daarom stelden de gereformeerden dat iedereen die aan het avondmaal wenste deel te nemen, eerst belijdenis deed voor de kerkenraad. Daarbij moest de kern van het geloof bekend zijn. Hiervoor werd in 1608 een klein boekje gemaakt door ds. Hermanus Faulkelius (te Middelburg) met de naam *Kort Begrip* (een samenvatting en vereenvoudiging van de catechismus; in sommige kerkboekjes kun je het achterin vinden).

In de loop van de tijd is het belijdenis doen voor de kerkenraad (dat verschillende keren per jaar kon gebeuren) uitgegroeid tot een speciale belijdenisdienst die op of in de buurt van Pasen of Pinksteren gehouden wordt. Deze gewoonte kennen wij nu nog.

Voorafgaand aan het afleggen van belijdenis, vindt een samenkost plaats van de belijdeniscatechisanten en een deel van de kerkenraad. Daarin spreekt de kerkenraad met jullie over wat er geleerd is.

VERWERKING

ONTHOUDEN

1. Belijdenis afleggen, is een belangrijke beslissing. Daarbij zijn je motieven heel belangrijk.
2. Wie belijdt, die erkent eigen zondigheid, maar ook Gods grootheid en genade. Belijden is ook God loven voor Zijn goedheid.
3. In het Nieuwe Testament ligt de nadruk vooral op het belijden van de Heere Jezus. Dit belijden werkt de Heilige Geest in ons hart.
4. Belijden en lijden horen bij elkaar. Maar wie Jezus belijdt, zal door Hem niet vergeten worden.
5. Wie belijdenis aflegt, wordt kerkelijk volwassen.
6. Aan de openbare belijdenis gaat een periode van onderwijs vooraf. Je moet weten in Wie je gelooft.
7. Je krijgt nu ook verantwoordelijkheid voor de gemeente als het Lichaam van Christus.

VERDIEPINGSVRAGEN

1. 'God belijden voor de mensen' (Mattheüs 10:32-33), waaraan denk je daarbij concreet? En waaraan denk je bij het verloochenen van Hem?
2. Moet je bekeerd zijn om belijdenis te kunnen doen?
3. Is belijdenis van zonden noodzakelijk om belijdenis van het geloof af te leggen?
4. Mag je aan het avondmaal komen zonder belijdenis? Waarom wel / niet?
5. Wat is de aannemingsavond?
6. Maakt het uit in welke kerk je belijdenis doet?
7. Waartoe verplicht je jezelf bij het afleggen van de belijdenis?

BIJBELLEESROOSTER

1. Deuteronomium 6:1-9
Vers 4 vormt de belijdenis die door iedere Jood minstens één keer per dag moet worden uitgesproken. Wat is het belangrijkste in deze belijdenis? Wat zegt ons dat?
2. Ruth 1:12-22
Welke belijdenis legt Ruth af? Wat zijn daarvan voor haar de gevolgen? Hoe zou ze tot deze belijdenis gekomen zijn?
3. Habakuk 3:17-19
Waaruit blijkt het vertrouwen van Habakuk?
4. Mattheüs 16:21-28
Na zijn belijdenis struikelt Petrus meteen. Wat gebeurt er? Wat kunnen wij hiervan leren? Denk aan vers 24.
5. Johannes 20:24-29
Welke belijdenis spreekt Thomas uit? Vertel eens hoe hij tot deze belijdenis gekomen is.

6. Johannes 6:66-71
Waarom blijven de discipelen bij de Heere Jezus terwijl veel mensen weggaan?
7. Johannes 9:35-38
Wat belijdt de blindgeborene van Jezus? Hoe is hij daartoe gekomen? Wat kostte deze belijdenis hem (vers 22)?

LEZEN IN DE BELIJDENIS

Heidelbergse Catechismus, zondag 1

Vraag 1 *Wat is uw enige troost, beide in het leven en sterven?*

Antwoord Dat ik met lichaam en ziel, beide in het leven en sterven niet van mijzelf, maar het eigendom ben van mijn getrouwe Zaligmaker Jezus Christus, Die met Zijn dierbaar (=kostbaar) bloed voor al mijn zonden volkomen betaald en mij uit alle heerschappij van de duivel verlost heeft en alzo bewaart dat zonder de wil van mijn hemelse Vader geen haar van mijn hoofd vallen kan, ja ook dat alle dingen tot mijn zaligheid dienen moeten; waarom Hij mij ook door Zijn Heilige Geest van het eeuwige leven verzekert, en mij van harte gewillig en bereid maakt om voortaan voor Hem te leven.

Vraag 2 *Hoeveel stukken zijn u nodig te weten opdat gij in deze troost zalig leven en sterven moogt?*

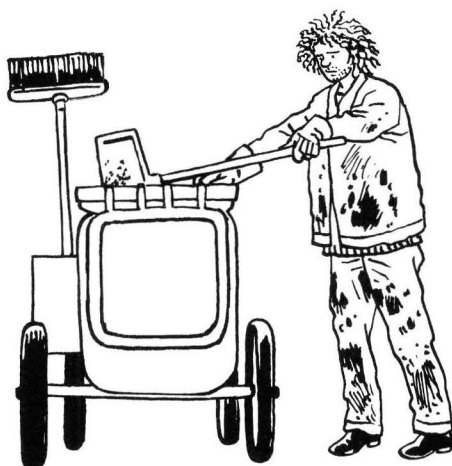
Antwoord Drie stukken.
Ten eerste: hoe groot mijn zonden en ellende zijn.
Ten andere: hoe ik van al mijn zonden en ellende verlost worde.
Ten derde: hoe ik God voor zulke verlossing zal dankbaar zijn.

Opdracht

1. Omschrijf het antwoord van vraag 1 met je eigen woorden.
2. Leer antwoord 1 en 2 uit je hoofd.

2 Kerk en belijdenis

Een kunstschilder kreeg een uitnodiging van een gemeenteraad om een schilderij van de leden te maken. Allemaal deftige heren in keurige pakken. Maar – zo dacht de schilder bij zichzelf – er moest toch eigenlijk ook een figuur op dat schilderij komen, die iedereen kende en aan wie men kon zien dat het ging om de gemeenteraad van die bepaalde plaats. Wat deed hij? Hij nodigde een straatveger uit; een man met een wilde haardos, gekleed in een vuil werkpakje. Op het afgesproken moment kwam die man in het atelier van de kunstschilder. Maar hij had zich eerst opgeknapt: zijn haren netjes gekamd en zijn zondagse pak aangetrokken. ‘Nee’, zei de schilder, ‘nee man, zo kan ik je niet gebruiken. Je moet komen zoals je bent; gewoon in je werkpakje; die onverzorgde man die de straat veegt.’

BIJBELSTUDIE

Hebreeën 12:1-3

1. Zeg met eigen woorden waartoe de schrijver van deze brief de gemeente opwekt.
2. Waarnaar verwijst de wolk van getuigen?
3. Waarom brengt de schrijver in de verzen 2 en 3 de Heere Jezus ter sprake?

INFORMATIE

Inleiding

Waarover gaat het op belijdeniscatechese? Omdat de verwachtingen uiteenlopen, zullen de antwoorden op die vraag verschillen.

De een wil vooral discussiëren. Er komen immers veel vragen op je af, zoals: hoe ben je christen in de praktijk? Hoe draag je het geloof uit naar buitenstaanders?

Een ander wil liever spreken over zijn persoonlijke beleving. Wat doet het geloof met jou?

Weer een ander benadrukt dat belijdeniscatechese vooral gericht moet zijn op het bestuderen van de geloofsleer. Je moet toch weten wat je straks aanvaardt!

En met deze opsomming hebben we alle antwoorden nog niet gegeven.

Persoonlijk en gemeenschappelijk

Geloofsbelijdenissen zijn vaak heel persoonlijk. Ze zijn ontstaan als een persoonlijke reactie op wie God voor ons is. Ze hebben daarom de warme klank van liefde en overgave. Denk maar aan de belijdenis van Ruth, toen ze niet van Naomi wilde scheiden: 'Uw God is mijn God, uw volk is mijn volk!'

Zulke persoonlijke belijdenissen zijn later vaak overgenomen door de hele gemeente. Nu konden ook anderen deze woorden gebruiken. Een voorbeeld daarvan is de belijdenis van Thomas dat Jezus (zijn) Heere en God is. Later vinden we deze woorden in Filippiensen 2:8-11 als een belijdenis van de hele gemeente.

Overigens heeft dit gedeelte, evenals andere bijbelgedeelten (zoals Romeinen 11:33-36 en 1 Timotheüs 3:16), deel uitgemaakt van de vroegste christelijke liturgie. De gemeente heeft zingend en getuigend haar geloof in haar Heere en Heiland beleden!

Belijden met alle heiligen

Wie belijdt, staat in een lange traditie. Wij zijn niet de eersten die het geloof belijden. Het is ons aangereikt door vorige geslachten.

Dat maakt Paulus duidelijk in 1 Korinthe 15:3-4: 'Want ik heb ulieden ten eerste overgegeven, hetgeen ik ook ontvangen heb, dat Christus gestorven is voor onze zonden, naar de Schriften; En dat Hij is begraven, en dat Hij is opgewekt ten derde dage, naar de Schriften.'

De Schrift was voor Paulus de bron, waaruit hij zijn belijdenis putte. Maar tegelijk was deze kennis tot hem gekomen via een lange rij van getuigen (van wie hij er in 1 Korinthe 15 verschillende noemt).

Een wereldwijd koor

De geloofsbelijdenis verbindt mensen met elkaar. De kerk is als een koor dat het lied van Gods genade (haar belijdenis) zingt. Aan dat koor worden telkens nieuwe zangers (belijders) toegevoegd. Hoe langer de christelijke kerk bestaat en hoe meer ze over de wereld verspreid raakt, hoe groter het koor wordt. Als je dit tot je door laat dringen, geeft het je moed en houvast. Als jij wordt aangevochten en je jezelf alleen voelt staan, mag je weten: er zijn tallozen die over de hele wereld met mij de Heere dienen, ook al zie je ze niet altijd. Jouw zingen wordt – net als in een koor – door anderen ondersteund. Je mag je aan hen optrekken, want je zingt samen het ene lied!

Drie oecumenische belijdenissen

Naarmate de kerk langer bestond, werd de behoefte aan vastomlijnde geloofsuitspraken steeds sterker. Dit proces was al in het Nieuwe Testament begonnen en zette zich in de daaropvolgende eeuwen door.

De oudste kerkelijke belijdenis komt uit Rome. Deze belijdenis legden catechisanten af bij hun doop. Daarin beleden zij hun geloof in

de drie-enige God: Vader, Zoon en Heilige Geest. Deze oudste belijdenis is later wat meer uitgewerkt. Wij kennen haar onder de naam Apostolische Geloofsbelijdenis.

In de derde eeuw na Christus kwam een heel gevaarlijke ketterij op, namelijk die van de presbyter (ouderling) Arius. Deze ontkende dat Jezus echt God was. Daarmee werd het fundament onder Christus' verlossingswerk weggeslagen. De kerk heeft zich in twee belijdenissen tegen deze afwijking gekeerd. De eerste is de belijdenis van Nicea (die eigenlijk in Constantinopel gemaakt is in 381, maar de bekroning was van een eerdere in Nicea (325) gehouden synode).

De tweede is de zogenaamde belijdenis van Athanasius (ontstaan in de vijfde eeuw). Weliswaar is Athanasius niet de eigenlijke auteur van deze belijdenis geweest, maar ze is wel in zijn geest geschreven.

De drie genoemde belijdenissen zijn heel oud en zijn geschreven toen de kerk nog één was. Daarom noemen we ze de drie *oudkerkelijke* of *oecumenische* belijdenisgeschriften.

Vaak sprak men over deze belijdenissen als *symbolen*. Een symbool was een wachtwoord dat je met elkaar afsprak. Wie het symbool kende en onderschreef, was daarmee als lid van de kerk aanvaard.

Reformatorische belijdenisgeschriften

In de tijd van de Reformatie zijn ook belijdenissen opgesteld. De kerk van de Reformatie in Nederland heeft een drietal reformatorische belijdenisgeschriften aanvaard:

1. De Nederlandse Geloofsbelijdenis, geschreven door Guido de Brès te Doornik (= Tournai, België) in 1561. Hierin vinden we een beknopte uiteenzetting van alle geloofspunten. De reformatorische leer wordt afgeschermd tegen de Wederdopers en de Rooms-Katholieke Kerk.
2. De Heidelbergse Catechismus, geschreven in 1563 te Heidelberg door Zacharius Ursinus en Caspar Olevianus. Dit geschrift is bedoeld als leerboek voor de jeugd. Het wordt behandeld in de tweede dienst op zondag (vandaar de indeling in 52 zondagen).
3. De Dordtse Leerregels, geschreven als uiteenzetting van de leer van Gods verkiezing. Deze Canones of leerregels zijn gericht tegen de Remonstranten en zijn aanvaard op de synode van Dordrecht in 1618 / 1619.

Verskillende doelen

Deze belijdenissen hebben allerlei doelen.

Ze zijn allereerst gericht op intern gebruik. De gelovigen gebruiken ze om zingend en getuigend *hun geloof* in hun Heere en Heiland *uit te spreken*.

Ze zijn een *verbindingsschakel* tussen kerken overal op de wereld, die eenzelfde geloof belijden.

Het is ook het *visitekaartje* van de kerken naar buiten, waarmee zij aangeven wat de geloofsbasis is waarop zij staan. Hier stáán en gáán ze voor. Belijdenissen zijn een *uitnodiging* naar anderen om deze God ook te aanbidden.

Ze fungeren verder als *waakhond*. Ze beschermen het geloof. Belijdenissen zijn ten slotte een *regel*, waaraan je het bijbelse gehalte van iemands geloof kunt afmeten.

Gezag

Belijdenisgeschriften hebben gezag. Dat is een *afgeleid* gezag. De Bijbel heeft *absoluut* gezag over ons.

Belijdenissen zijn gefundeerd op de Bijbel. Ze spreken na en vatten samen wat in de Bijbel staat. Dat merk je bijvoorbeeld aan de vele bijbelteksten die aangehaald worden. Daarom moeten wij ook naar de belijdenissen luisteren.

Belijdenisgeschriften hebben ook *kerkelijk* gezag, De kerk heeft ze aangenomen als uiting van gemeenschappelijk belijden. We spreken daarom van de reformatorische belijdenissen als 'formulieren van enigheid'. Zolang een kerk haar belijdenis niet herroept, is ieder gebonden aan de inhoud ervan.

De tegenstelling tussen Bijbel of belijdenis is dus onjuist. Een belijdenis wil – goed verstaan – juist naar de Bijbel terugleiden!

Belijdend lid

Door belijdenis te doen, word je volwaardig lid van de kerk. Bij dit lidmaatschap behoort kennis. Je hebt in de jaren dat je op catechisatie zat, al heel wat kennis opgedaan. Tijdens de belijdeniscatechese behandelen wij de hoofdpunten nog eens. Je moet immers het wachtwoord kennen!

Toch is belijdenis doen niet beperkt tot het instemmen met de waarheid. Als dat zo was, zouden we het erg verschralen. Je doet niet alleen belijdenis van *het* geloof, maar ook van *je eigen* geloof. We hebben in het voorgaande gezien, dat belijdenis doen immers ook een heel persoonlijke kant heeft. Je spreekt je vertrouwen uit in de drie-enige God en belooft Hem alleen te dienen en te gehoorzamen.

Gebed

Kun je dat van jezelf? Wie belijdenis doet, ziet áf van zichzelf en ziet óp tot Hem die aan de rechterhand van Zijn Vader wáár maakt voor allen die hun geloofsbelijdenis in Zijn hand leggen: 'Ik heb voor u gebeden, dat uw geloof niet ophoude' (Lukas 22:32). Als Hij dat niet had gedaan, was Petrus nooit meer opgestaan uit de diepe val van de verloochening van Jezus, ondanks z'n indrukwekkende belijdenis 'Gij zijt de Christus...' (Mattheüs 16:16).

Laten we vooral ook naar de Heere Jezus Zelf kijken. Hij geeft ons het goede voorbeeld van wat belijden inhoudt. Toen Hij voor Pontius